

Vor vi så prektige?

(Var vi så prektige?)
105167

Det heiter at siger tilslører verkelegheita mens nederlag bringer dei faktiske hendingane – og årsakene – opp i dagen. Det mest kompliserande når det gjeld krigen i 1940 og okkupasjonstida er at først tapte vi – og kapitulerte – men fem år seinare «siga» vi, det vil seie at den folkevalde London-regjeringa og det store folkefleirtalet i Norge enda på sigerherresida, utan at Norge stats- og folkerettsleg var krigførande.

SVEIN BLINDHEIM

Etter nederlaget i 1940 byrja folk å søkje etter årsakene til fadesen, og å tilpasse seg tysk siger i den vesteuropeiske krigen vi var blitt manipulert inn i. Ved kapitulasjonen lova praktisk talt heile offiserskorpset (dei krigsskule- eller tilsvarandeutdannaa offiserane; heretter kalla k-offiserskorpset. Majoriteten av reserveoffiserar av fleire kategoriar, dvs. det store fleirtalet befal, slapp å underskrive æresordlovnad) at dei ikkje skulle slåst meir i den pågåande krigen mot Tyskland. Dei same offiserane hadde avlagt truska-seid til kongen. Heidermenn kan bli schizofrene av mindre.

Svært mange fann sysselsetting med å avvikle vår norske krigsmakt, i luftvernet, i arbeidsstenesta – som var starta og anbefalt av offiserar som heldt seg utanfor NS – i politiet, osv. (sjå t.d. statskalendaren frå 1942). Det er sjølvmotseiande å hevde at fedrelandet var i krig mens offiserskorpset som skulle føre og leie krigen var sysselsett i legio andre statsetatar enn hæren og marinen. M.a. var mange opptatt med å avvikle den krigsmakt dei i tilfelle skulle føre krigen med. Ein god del offiserar byrja å studere, eller gikk

Bøker

over i privat verksemd, no ein offiserskarriere, etter alle solemerke å dømme var utelukka.

Kva London-regjeringa tenkte og gjorde dette første året etter kapitulasjonen, er ei anna sak. Men statsrettsleg kunne ho ikkje binde Norge. Då regjeringa og kong Haakon etter sterkt britisk press evakuerte til Storbritannia, følgde knapt ei handfull offiserar med. General Fleischer fekk ikkje eingong adjutanten sin med. Slik forspilte ein generalstabsløytnant karrieren sin. Men det visste ingen i Tromsø juni 1940 då «Tyskland sigra på alle frontar». Ein god del offiserar var utanlands, t.d. i Sverige, Finland, Storbritannia, USA osv. og slutta seg med tid og stunder til London-regjeringa. Det var og enkelte utanlands av k-kategorien som forespurde i London om det var bruk for dei der om det var slik at Norge var i krig, men som fekk negativt svar. Ein vende heimatt, hamna i den arbeidstenesta som framifrå offiserar oppfordra til etter kapitulasjonen, for i neste omgang å melde seg frivillig til korstoget mot bolsjevismen.

Det eg vil ha fram er at det er fleire premiss – og faktiske forhold – som manglar i verket, som jo har hovudtittelen **NORGE I KRIG**.

Endå litt meir generelt omkring **NORGE I KRIG** i høve av at åttebindsverket med **HOLDNINGSKAMP** har tilbaketrukket halve vegen. Hovudinntrykket er då at det er i meste laget «Look to Norway», «Vi heldt, trass i alt ut lenger enn sjølvaste Frankrike», «I Narvik påførte vi tyskarane deira første nederlag i

Andre verdenskrigen», o.l. At Norge åleine hadde fleire soldatar i Narvik enn general Dietl, fann eg lite om i bind I. Det er altså få revisjonstendensar i verket, sjølv om bind I hadde tilløp til ei slags om-heroisering.

Dette bindet er helst ogso trakking i gamle spor, med Berggrav, Paal Berg og legio andre teologar og juristar o.l. i fokus. Etter omtalen og sentreringa omkring Berggravs person, ventar eg berre å møte han med englevenger i seinare bind. Sjølv oppfatta eg hans rolle annleis då han reiste rundt med tysk ropert i 1940.

Bind 4 sentrerer seg om året 1942. Detaljane og fakta er sjølv sagt korrekte nok, utvalet er eg mindre sikker på alltid. Resultata av tyskarane sine terrorbombingar blir godt presentert både i tekst og bilde. Men det er liksom noko anna når venene våre, engelskmennene gjer det same. Som t.d. på side 81 der det heiter at «Aldri blir 4. oktober 1944 glemt... da nærpå 200 mennesker omkom. Hos 65 skolebarn ble livet blåst ut. En hel klasse, 5.g., ble utslettet». Ikkje eitt ord om kven som bles ut livet. Ikkje var det tyskarane. Då hadde det vore sagt i klartekst.

Eit anna spørsmål eg finn utilfredsstillande handsama er arrestasjonen av jødene. «Det var tyskerne som sto bak», får vi vite, «men Quisling – som selv var overbevist antisemitt – gjorde ikke noe forsøk på å redde de norske jødene». Elles får vi fint lite av fakta. Eg har lest Guro Nordahl-Osens bok «Krysning» nyleg, og kunne ha fleire tilleggsspørsmål å stille etter kapitlet om jødane i «Holdningskamp» som gir null og niks om kva som eigentleg hende. Men det får vere til eit anna høve.

Vår norske 9.april- og okkupasjonstidshistorie avdekkjer til no helst berre dei ytste lag av hendingane. Framleis, førti år etterpå, ser vi oss sjølv oppglorifiserte i etterkrigstradisjonens trollespegel. Alt når du ser kjempebildet på omslaget med tittelen **HOLDNINGSKAMP** og med to jenter fotografert bakfrå i stort format med tekstane **NED MED NS** og **H VII** i beste graffiti-stil målt eller spraya på ryggane deira. Kanskje er det er det eit historisk bilde tatt i folkemengda på Huk ein badesøndag sommaren 1940. Men det kan, og ha vore tatt privat heime i hagen, fem mil tilfjells – og i tryggleik – som bildet av «en glad gjeng fra Hornnes i Setesdalen» på side 148/149, eller i Hollywood.

Einar Diesen er ikkje i tvil om kven som var best, skal ein tru bokmeldinga hans i Aftenposten 12. mai i år av **HOLDNINGSKAMP**. Og det skal ein vel. I alle fall både byrjar og sluttar han med å vise til Franklin D. Roosevelt «som i varm beundring og med sterk begeistring i stemmen sa «Look to Norway».

Slik blir Norgeshistorien garantert eit knirkefritt forløp, og nasjonal sjølvtilitt styrka. Iallfall i Norge. Ikkje å undrast over at Roosevelt sit der nær Tordenskiold og Akershus festning og skoder utover Oslofjorden. Sjølvaste Churchill måtte vente i mange år på tilsvarande. Men spørsmålet er altså om ikkje desse krigsbøkene gir ei glorifisert og skeiv verkelegheit – som igjen påverkar nye slekter i feil retning?

Norge i krig, bind 4
Berit Nøkleby:
«Holdningskamp»
Aschehoug 1986